

РОЗДІЛ ІІІ. ПРОБЛЕМИ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

УДК 378.4.014.25

Андрій Чирва

Сумський національний аграрний університет

ORCID ID 0000-0001-8207-5417

DOI 10.24139/2312-5993/2017.02/316-325

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КИТАЙСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

У статті здійснено аналіз актуальних досліджень процесу інтернаціоналізації освіти в китайських університетах. Представлено стратегії й підходи до ІВО на національному рівні. Визначено основні способи інтерпретації поняття ІВО на національному та інституційному рівнях у контексті діяльності університетів Китаю. Виділено основні стратегії ІВО в університетах Китаю.

Ключові слова: *інтернаціоналізація вищої освіти (ІВО), університети, стратегії, міжнародні студенти, академічні обміни.*

Постановка проблеми. Протягом останніх двох десятиліть інтернаціоналізація вищої освіти Китаю була важливим елементом національної політики й набула іншої форми, ніж на Заході. Інвестуючи значні кошти в невелику групу університетів з потенціалом стати дослідницькими університетами світового рівня, Китайський уряд прив'язав трансформацію вищої освіти до зростаючих потреб національної науки і технологій, відповідно до розбудови економіки, яка заснована на інноваціях. Особлива увага має бути приділена різним ситуаціям, із якими стикається інтернаціоналізація вищої освіти (ІВО) Китаю. Наприклад, виклики пов'язані з протиріччям різної політики децентралізації з одного боку й посиленням контролю університетів державою з іншого боку. Роль держави як координатора і регулятора посилюється, а не послаблюється. Це ставить китайські університети в ситуацію, відмінну від західної, оскільки, з одного боку, заклади, особливо топ-рівня, мають фінансову можливість ініціювати реформи в напрямі інтернаціоналізації, зокрема щодо розширення найму китайських науковців із закордонною підготовкою, що відповідає китайському економічному розвитку останніх трьох десятиліть. З іншого боку, обмежена автономія може стримувати розвиток інтернаціоналізації китайських інституцій вищої освіти. Крім того, інтернаціоналізація вищої освіти – це нерівний процес, оскільки потужні західні університети переважно контролюють його і встановлюють норми, у той час як заклади та системи з меншими потужностями й нижчими академічними стандартами, як у Китаї, змушені залишатися послідовниками. Через стик академічних культур важливо розуміти інтернаціоналізацію вищої освіти в не-Західному контексті. Усвідомлення відмінностей сприятиме не лише здійсненню політики в Китаї, а й буде інформативно корисним для окремих закладів у їх реалізації інтернаціоналізації. З огляду на те, що система китайської вищої освіти знаходиться у стадії перетворень і змін протягом останніх кількох десятиліть, вивчення останніх інтерпретацій та розуміння

практики й досвіду щодо інтернаціоналізації вищої освіти Китаю наразі буде актуальним.

Аналіз актуальних досліджень. Останнім часом все більше китайських науковців приділяють увагу світовим процесам інтернаціоналізації вищої освіти в цілому і в Китаї зокрема. Погляди сучасних китайських дослідників становлять інтерес для наукової світової спільноти, оскільки саме вони формують основу бачення ІВО в китайському контексті. Особливості транснаціональної вищої освіти як однієї з форм інтернаціоналізації представлено в роботах учених В. Фанга (2011), Р. Янга (2002), М. Кастелза (2011) та ін. Роль уряду, як центрального органу управління освітою, розкрили й оцінили у процесі інтернаціоналізації освіти в університетах Китаю дослідники Фугуй Лі та Гуаконг Ліу. Й. Джіанг (2010) та Кс. Ванг (2010) вивчали процеси розвитку курикулуму у процесі інтернаціоналізації вищої освіти. Стратегії інтернаціоналізації висвітлено в роботах Ж. Йанксин, Й. Гі та Дж. Гуо, Х. Лі. У роботах згаданих авторів існують певні розбіжності, тому цілісного розуміння означених процесів проблема імплементації інтернаціоналізації вищої освіти Китаю потребує більш детального вивчення.

Мета дослідження – визначити, як інтерпретують ІВО на національному рівні в умовах стратегій, підходів, мотивів та на інституційному рівні в контексті діяльності університетів Китаю.

Методи дослідження: теоретичні – метод концептуально-порівняльного аналізу; аналіз зарубіжного досвіду, концептуальних підходів до вивчення ІВО Китаю, що дало змогу довідатися, які аспекти проблеми вже досить добре вивчено, з яких ведуть наукові дискусії, а які питання ще не розв'язано; конкретизувати поняття ІВО в китайському контексті; порівняти сучасний стан ІВО з тим, як було раніше, що дало змогу побачити динаміку процесу ІВО; узагальнення, систематизація.

Виклад основного матеріалу. Схильність до політики інтернаціоналізації вищої освіти на національному рівні стала очевидною з Проекту 985, проголошеного в 1998 році Міністерством освіти. Ця державна ініціатива в першу чергу передбачала концентрацію центральних і місцевих ресурсів для інвестування в невелику кількість тих університетів, які мали потенціал перетворитися на заклади світового класу. На початку було залучено лише 9 університетів, а пізніше ще 30.

У цьому проекті інтернаціоналізація вищої освіти перш за все передбачала міжнародні академічні обміни і співробітництво в напрямі створення міжнародного дослідницького середовища. Крім цього, наголос робився на необхідності залучення визнаних світових науковців для читання лекцій, здійснення спільних досліджень, реалізації співробітництва з інституціями світового класу, організації спільного навчання для талановитої молоді й дослідницьких інституцій, ініціювати міжнародні сумісні дослідницькі

проекти найвищого рівня, проводити міжнародні наукові конференції, та залучення більшої кількості міжнародних студентів до китайських закладів вищої освіти, розвивати інтернаціоналізацію вищої освіти в Китаї [5].

Таким чином, цей етап розвитку вищої освіти Китаю й зокрема її інтернаціоналізації характеризується очевидним прагматизмом, який простежується на національному рівні освітньої політики. Значної уваги приділялось науці і технологіям, оскільки вони вважалися локомотивом економічного розвитку країни. Тож можна вважати цей період початком інтернаціоналізації вищої освіти Китаю.

Поставивши завдання створити університети світового класу, хоча при цьому не маючи чіткого визначення чи критеріїв, національна освітня стратегія вказала китайським університетам напрями розвитку, що виходять за межі китайських реалій і поставила орієнтир на Західні провідні університети. Тобто, провідні китайські університети мають конкурувати не лише між собою, але й створювати міжнародний імідж та відповідну конкуренцію кращим західним закладам вищої освіти. Міністерством освіти у 2010 році було наголошено на необхідності мати певну кількість вищих навчальних закладів, визнаних на міжнародній арені, близьких за рівнем до університетів світового класу, які значно посилять конкурентоздатність національної міжнародної вищої освіти [6].

Починаючи з 2010 року, можна виділити наступний (сучасний) етап розвитку інтернаціоналізації вищої освіти Китаю. Національна середньострокова й довгострокова програма реформ і розвитку освіти, розрахована на 2010–2020 рр., розроблена міністерством освіти, наголошує на необхідності більш якісного навчання та досліджень, більшій різноманітності сфер навчання, дисциплін і подоланні нерівності між бідними й багатими університетами. Інтернаціоналізація розглядалась як засіб «покращення якості» Китайської вищої освіти, а розвиток культурних обмінів під час інтернаціоналізаційної діяльності – як засіб нарощування Китайської програмної потужності.

Китайський національний підхід до інтернаціоналізації втілює характеристики визначені в Конфуціанській моделі вищої освіти Маргінсона (2010), яка походить з його досліджень систем Японії, Кореї, Китаю, Китайського Гон-Конгу, Тайвані, Сингапуру та В'єтнаму. Окремо дві характеристики такої моделі висвітлено в Китайській стратегії інтернаціоналізації: перша – чітке національне окреслення структур, фінансування та пріоритетів; і друга – прискорене державне капіталовкладення в дослідження й університети світового класу. Національний уряд Китаю відіграє помітнішу роль у розстановці освітніх та дослідницьких пріоритетів, ніж уряди англомовних країн [6; 587]

Відповідно до досліджень китайського науковця Р. Янга, розуміння явища ІВО в Китаї довго залишалося вузьким. Воно зводилося до

міжнародної діяльності та програм обмінів. У той самий час переважна більшість науковців вважали, що саме адміністратори повинні відігравати найфундаментальнішу роль у процесі інтернаціоналізації [9, 97]. З дослідження Р. Янга випливає, що контекстуальні фактори, включаючи соціальну культуру, національну освітню політику, місцеве самоуправління, географічні особливості, індивідуальну історію університетів, явно впливають на процес інтернаціоналізації. У той самий час Янг зазначає, що відношення як китайської освітньої спільноти, так і китайського уряду вказує на їхнє вузьке розуміння інтернаціоналізації: вони в першу чергу акцентують увагу на практичних аспектах, а не на широкому розумінні взаємного обміну людьми, ідеями, добром і послугами між націями й культурними спадщинами. Янг асоціює це вузьке розуміння із Сино-центриською ментальністю: Китайське навчання як сутність, західне – для практичності. Він стверджує, що саме ця глибоко закореніла ментальність веде до китайського розуміння інтернаціоналізації як засобу досягнення міжнародних стандартів. Янг також демонструє своє переконання в тому, що дуже мало китайських науковців усвідомлюють несумісність між дискурсом із зовнішнього світу, переважно заходу й розвитком місцевих університетів і регіональних спільнот [9].

За останні 10 років китайська політика у сфері вищої освіти ознаменувалася різким переходом від підтримки масифікації вищої освіти до значного інвестування в невелику групу університетів з потенціалом здобуття статусу світового класу. Зміна курсу національної політики спонукала елітні китайські університети активно залучатися до інтернаціоналізації. Крім того, всесвітні потоки технологій, людей, фінансів, мов та ідей, особливо миттєва передача даних та ідей у реальному часі, підсилила й прискорила процес інтернаціоналізації. Інтернаціоналізація китайських закладів вищої освіти в цьому швидкозмінному політичному, соціальному та економічному контексті показала як схожість, так і розбіжності з дослідженням Р. Янга.

У звіті Кастелза припущено існування 4-х категорій ІВО Китаю: 1) інтенсивна транснаціональна вища освіта; 2) стратегія інтернаціоналізації елітних китайських університетів; 3) інтернаціоналізація курикулуму; 4) виклики в Китайській вищій освіті [2].

Як стверджує китайський дослідник В. Фанг, транснаціональна вища освіта зростає шаленими темпами в Китаї, лише з 1990-х по 2010 урядом схвалено більше 1000 навчальних міжнародних програм. Дослідження В. Фанга показують, що для університетів транснаціональна освіта є найактивнішою інтернаціоналізаційною діяльністю в кампусах. Для дослідницьких університетів транснаціональна вища освіта – це один із багатьох видів діяльності і його основна функція забезпечення академічних можливостей для тих, хто прагне більш високих професійних знань [3].

Все більше міжнародних вимірів додається у традиційні навчальні плани, курси частково або повністю пропонуються англійською мовою в Китайських університетах. Крім того, інтернаціоналізація курикулуму в деяких Китайських університетах виходить за межі пропозицій двомовних програм або звичайного збільшення обмінів науковцями і студентами [5].

Вивчаючи процеси розвитку ІВО Китаю, можна дійти висновку, що інтернаціональний і транскультурний виміри курикулуму потребують від викладачів значних зусиль та ентузіазму. Концепція інтернаціоналізації курикулуму не досліджена ретельно в світлі Китайського соціо-культурного контексту, і тому розвиток курикулуму з міжнародними перспективами залишається далеким від ідеального.

На основі аналізу офіційних положень, поданих на урядових сайтах, та наукових робіт китайських дослідників виділимо основні стратегії ІВО Китаю, характерні як для національного, так і інституційного рівня. Серед них: 1) набір міжнародних студентів та залучення викладачів із провідних західних університетів; 2) перетворення навчальних планів і підвищення якості викладання; 3) акцент на міжнародних дослідженнях; 4) збільшення академічних обмінів. Варто зазначити, що ці стратегії практично не використовуються окремо, а зазвичай упроваджуються паралельно.

Зупиняючись на виділених стратегіях більш детально, відмітимо, що найм іноземців був першим основним і найагресивнішим кроком із моменту активного впровадження ІВО, починаючи з 2004 року. Університети запрошували іноземців, які здобували наукові ступені виключно в престижних закладах, переважно Північної Америки, таких, як Гарвард, Принстон, Ель, університет Каліфорнії на Беркелей та ін.

При цьому найвище керівництво усвідомлювало, що приваблення талантів, підготованих за кордоном – це важливий крок у напрямі покращення якості освіти. Декани та їх заступники переконані, що беручи участь у викладанні, дослідженнях та управлінській діяльності, взаємодіючи з місцевими викладачами, іноземці сприятимуть перебудові закладів. Оскільки все більше університетів почали звертатися до практики найму іноземних фахівців, серед яких і провідні університети Fudan та Jiaotong, з'явилася можливість створити ринок робочої сили для підготовлених за кордоном науковців та лекторів і таким чином зробити їх більш захищеними.

Потреба оновлення навчальних програм стала одним із мотивів ІВО. Перетворення навчальних планів і програм зорієнтовано переважно на Західні стандарти. Як зазначено в дослідженні китайського науковця Huasong Liu, особливо це стосується економічних дисциплін. У країні навіть немає якісних підручників, написаних китайськими економістами. Китайцям доводиться адаптувати західні. Учений констатує, що економіка як дисципліна зародилася й розвивалася на Заході, переважно в США, і американські економісти переважно домінують у дослідженнях цієї сфери.

Викладачі-практики не можуть ігнорувати цей факт у процесі інтернаціоналізації програм у Китайських навчальних закладах [4].

Перетворення програм відповідно до західної практики не означає автоматичне відкидання Марксистської економіки. Це лише втілення однієї із стратегій інтернаціоналізації згідно з вимогами сучасної міжнародної освіти. Зокрема, в окремих університетах були такі зміни в навчальних планах:

1. Такі курси дисциплін, як поглиблена мікро і макро економіка, економетрика, математика для економіки стали центральними для всіх навчальних бакалаврських програм.

2. Запропоновано новий курс, читання капіталу Маркса як шлях до інтеграції сучасного західного навчального плану з традиційним, який значною мірою зазнавав впливу Марксизму.

3. Для підсилення математичних знань студентів запропоновано такі нові математичні курси різних рівнів, як лінійна алгебра, мат-аналіз, теорія вимірювань, теорія ймовірності, випадкові процеси тощо.

4. Запропоновано більше спецкурсів, оскільки викладацькі ресурси значно розширились унаслідок повернення більшої кількості викладачів, які здобували освіту чи ступені закордоном.

У цілому, реформований навчальний план має сильніший математичний компонент, який дасть змогу забезпечити студентів кількісними вміннями для глибоких економічних досліджень. По факту серцевина навчального плану економічних програм у топових західних університетах є відносно стандартною, що спрощує процедуру копіювання (запозичення) їх китайськими навчальними закладми. Найважче виявляється пропонувати галузеві курси з оглядом на економічні питання Китаю, оскільки такі курси потребують викладачів, які мають широкий дослідницький досвід у відповідних галузях.

Оскільки в процесі інтернаціоналізації китайськими можновладцями поставлено мету здобуття закладами статусу світового класу, університетам була представлена концепція дослідницької інституції.

Як зазначено К. Mohrman і її колегами, дослідницький університет повинен мати такі характеристики: місія, яка виходить за межі національних кордонів; інтенсивне дослідництво; нові обов'язки для викладачів; різноманітне фінансування; нові відносини з зацікавленими сторонами; всесвітній найм; внутрішня комплексність; глобальне співробітництво з подібними університетами [8].

Серед згаданих характеристик університету світового класу основною у процесі інтернаціоналізації вважається міжнародне дослідництво. З метою конкурування з університетами світового класу китайські університети помітно рухаються від закладів, що стимулюють викладання до тих, що інвестують і стимулюють дослідження й високоякісні публікації. Переважна

більшість іноземних фахівців, які працюють у Китаї, вважають, що одним із шляхів підвищення репутації університетів є публікації викладачів. Крім того, якісні галузеві публікації є одним із критеріїв оцінювання викладачів, що наймаються з-за кордону. Кількість публікацій у топових журналах відповідних напрямів також розглядаються як показник якості.

Як наголошує китайський учений Liu Huasong, оскільки найкращим шляхом підняття репутації університету є постійні публікації викладачів у топових міжнародних журналах і це є єдиним критерієм оцінки для багатьох Західних дослідницьких інституцій, не варто ігнорувати цей факт [4].

Одним із конкретних завдань ІВО є інтернаціоналізація академічних досліджень, які інтерпретуються як використання просунутих Західних економічних інструментів для аналізу й допомоги у вирішенні економічних проблем у Китаї. Іншими словами, це сприятиме ефективній політиці переходу китайської економіки від масового використання робочої сили до такої, що покладається на технології та інновації.

Останнім компонентом університетської інтернаціоналізаційної стратегії вважаються інтенсивні академічні двосторонні обміни. З одного боку, чим більше китайських науковців повертаються з-за кордону, тим більше вони налагоджують академічних зв'язків із рештою світу. Такі академічні мережі спонукають до здійснення академічних обмінів.

Виклики глобалізації та самої Китайської системи вищої освіти привертають значну увагу міжнародних науковців. Міжнародні організації, зокрема ОЕСР, протягом останнього десятиліття активно задіяні в дослідженні ІВО Китаю. У своїх публікаціях вони розкривають роль Китаю у глобалізованій сфері вищої освіти [1].

Х. Жанг (2010) виділяє постійні проблеми в Китайській системі вищої освіти пов'язані з якістю, рівністю та механізмами управління. Він розглядає корені цих проблем із культурних та історичних ракурсів. Дослідник зазначає, що невідповідності освітніх цілей, змісту й механізмів управління з'являються переважно через «розуміння та відношення до взаємодії між тенденціями глобалізації й унікальними китайськими традиціями». Так, наприклад, він пояснює, що «Конфуціанське вчення виключає будь-яку концепцію справедливості; багато поколінь китайських освітян, будучи під впливом Конфуціанства, надають великого значення китайському почуттю колективізму, вважають його ключовою цінністю, яка фундаментально не конкурує з основною концепцією справедливості у народній освіті». Стосовно невідповідності змісту, Жанг зазначає, що «з одного боку, природничі науки в університетських навчальних планах мають структуру, що відповідає західним стандартам; з іншого боку, – гуманітарні та соціальні науки залишаються дуже відповідними китайським традиціям». Тому Х. Жанг зазначає, що хоча університети й затвердили західний стиль адміністративної та управлінської організації, методи залишаються переважно китайськими і,

відповідно, ефективність є низькою. Також у роботі дослідника зазначається, що більшість Китайських офіційних осіб, звичайних людей і навіть значна кількість науковців все ще приділяють увагу виключно технічній стороні Західної цивілізації, вони глибоко переконані, що Китайська культура, щонайменше її ментальна складова, є абсолютно вищою, ніж західна» [10, 132–136]. Учений констатує, що китайці ще не досягли адекватного усвідомлення інтернаціонального зв'язку і є далекими від прийняття правильної позиції й визначення ідентичності щодо глобального цілого. На основі дослідження Х. Жанга стає очевидним, що майже всі проекти і програми інтернаціонального співробітництва в Китайських університетах здійснюються пасивним, інструментально орієнтованим шляхом без чітких завдань культурної взаємодії.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, можемо стверджувати, що на національному рівні поняття інтернаціоналізації вищої освіти Китаю набуває вузького значення: інтернаціоналізацію розглядають як засіб досягнення цілей і завдань, пов'язаних із модернізацією вищої освіти, яка передбачає інновації в технологіях, покращення якості освіти й, відповідно, її привабливості, зростання конкурентоздатності завдяки створенню вищих навчальних закладів світового класу. Однак в офіційних державних документах національного рівня не вистачає чітко спланованої стратегії побудови нових університетів світового класу. Відсутність загальнонаціональної стратегії ІВО зумовлює створення відповідних альтернативних стратегій на інституційному рівні в умовах міжнародної діяльності університетів. Основними стратегіями інституційного рівня є залучення іноземних викладачів та студентів і, відповідно, посилення впливу міжнародного навчального середовища, перетворення навчальних планів та підвищення якості викладання, розвиток міжнародних досліджень і збільшення кількості академічних обмінів. Варто зазначити, що процес інтернаціоналізації вищої освіти в університетах Китаю проходить із певними труднощами, зокрема через відсутність колегіальної академічної культури між «доморощеними» викладачами й тими, хто здобував освіту та наукові ступені за кордоном і значною мірою зазнав впливу західної культури та світогляду.

У цілому можна зазначити, що, з одного боку, ІВО значно зросла за останнє десятиліття; з іншого, – якість освіти сильно відрізняється від західних моделей. Тому існує потреба подальшого вивчення різних аспектів ІВО Китаю. Крім того, глибокого аналізу потребує практика інституційного рівня щодо активних підходів до інтернаціоналізації за останнє десятиліття. На передній план виноситься потенційне культурне протиріччя між західною освітньою моделлю та Китайською.

REFERENCES

1. Altbach, P. (2010). *The Giants Awake: The Present and Future of Higher Education Systems in China and India. Higher Education to 2030: Globalisation*, Paris: OECD Publishing.

2. Castells, M. (2009). *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society, and Culture. Volume I*, 2nd ed. UK: Wiley-Blackwell.

3. Fang, W. (2011). The Development of Transnational Higher Education in China: a Comparative Study of Research Universities and Teaching Universities. *Journal of Studies in International Education*, 16 (1), 5–23.

4. Huacong, Liu (2011). *Internationalizing Chinese Higher Education Institutions*. Retrieved from: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.474.9389&rep=rep1&type=pdf>

5. Liu, N., Liu, L., Cheng, Y., & Wan, T. (2003). 985 Project to World-class University. *China's Higher Education*, 17, 22–24.

6. Marginson, S. (2006). Dynamics of national and global competition in higher education. *Higher Education*, 52 (1), 1–39.

7. Ministry of Education. (2010, July 29). *Outline of the national medium-and long-term program for education reform and development 2010–2020*. Retrieved from: http://www.gov.cn/jrzq/2010-07/29/content_1667143.htm

8. Mohrman, K., Ma, W., & Baker, D. (2008). The research university in transition: The emerging global model. *Higher Education Policy*, 21 (1), 5–7.

9. Yang R., Beauchamp, Ed. (Editor) (2002). *The Internationalization of Higher Education in China*. Third Delight. New York, London: Routledge, Taylor & Francis group.

10. Zhang, H. (2010). Higher Education Reforms and Problems in China: Challenges from Globalization. In F. Maringe & N. Foskett (Eds.), *Globalization and Internationalization in Higher Education: Theoretical, Strategic and Management Perspectives*. London: Continuum International Publishing Group.

РЕЗЮМЕ

Чирва Андрей. Интернационализация высшего образования в китайском контексте.

В статье приведен анализ актуальных исследований процесса интернационализации образования в китайских университетах. Представлены стратегии и подходы к ИВО на национальном уровне. Определены основные способы интерпретации понятия ИВО на национальном уровне и на институциональном уровне в контексте деятельности университетов Китая. Выделены основные стратегии ИВО в университетах Китая.

Ключевые слова: интернационализация высшего образования (ИВО) университеты, стратегии, международные студенты, академические обмены.

SUMMARY

Chyrva Andrii. Higher education internationalization in Chinese context.

The article presents analysis of modern researches of Chinese higher education internationalization. It considers modern strategic issues concerning internationalization at universities. Internationalization is represented as a key component of higher education development. On the basis of modern scientific approaches to higher education internationalization at Chinese universities in the context of their activity the principal ways of internationalization interpretation have been defined.

Understanding of the notion of higher education internationalisation in China at the national level has been narrow for a long time. In general it means international activities and exchange programs. China authorities emphasize mainly on practical aspects of internationalization but not wide understanding of mutual exchanges of people, ideas, well-being and services between nations and cultural identities. This narrow vision is associated with Sino-centric mentality: Chinese teaching as essence, western one for practicality.

Implementation of internationalization policy is fulfilled under national government control. At the national level is assumed an existence of 4 internationalisation categories: 1) intensive transnational higher education; 2) strategy of internationalization elite of China universities; 3) curriculum internationalization; 4) challenges in China higher education. Two characteristics of Confucian model are highlighted in Chinese national strategy of higher education internationalization: the first – strict national outlining of structures, funding and priorities; and the second – accelerated state investing in research and world-class universities.

It has been determined that there is the lack of definite and well-planned strategy of building new world-class universities or in other words common national higher education internationalization strategy in China policy.

Internationalization initiatives at institutional level have been outlined. Alternative strategies of higher education internationalization at institutional level under conditions of international activity are recruiting of foreign lecturers and students and accordingly strengthening of international learning environment, transformation of curriculum and improvement of teaching quality, development of international research and increase of academic exchanges.

Key words: *higher education internationalization (HEI), universities, strategies, international students, academic exchanges.*

РОЗДІЛ IV. ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

УДК 37:005.3

Дмитро Козлов

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0003-1875-0726

DOI 10.24139/2312-5993/2017.02/326-337

ФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УПРАВЛІННІ СУЧАСНИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ НА ЗАСАДАХ МАРКЕТИНГУ

Статтю присвячено проблемі впровадження основ маркетингу у процес формування освітніх послуг навчального закладу. Схарактеризовано поняття «маркетинг» та «освітня послуга». Запропоновано ознаки ринкової орієнтації навчального закладу. Здійснено аналіз комплексу елементів маркетингу на освітньому ринку. Визначено перспективи розвитку маркетингової діяльності керівника щодо забезпечення конкурентоспроможності навчального закладу на ринку освітніх послуг.

Ключові слова: маркетинг, освітня послуга, конкурентоспроможність, ринкова орієнтація, суб'єкт та об'єкт освітнього ринку, управління навчальним закладом.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку освітнього простору загострюється проблема діяльності навчального закладу як суб'єкта ринкових відносин та виробника освітніх послуг. Важливою є розробка й застосування в системі управління навчального закладу таких механізмів, реалізація яких забезпечить урахування державної політики в галузі освіти та сучасних економічних факторів впливу на її розвиток в існуючих ринкових умовах.

Актуальність проблеми зумовлена необхідністю ліквідації низки суперечностей, зокрема: між динамічним характером розвитку ринку освітніх послуг і недостатнім рівнем використання маркетингових інструментів керівника в управлінні навчальним закладом; між необхідністю створення маркетингової служби для просування освітніх послуг у навчальних закладах України і недостатністю сформованої управлінської компетентності їх керівників в означеному напрямі.

Аналіз актуальних досліджень. Вивчення й аналіз наукових джерел свідчать, що питання маркетингової діяльності у сфері освіти розглядають все частіше через зростання конкуренції між навчальними закладами за споживача освітніх послуг. Науковці досліджують різні аспекти маркетингу в освіті, а саме: маркетинг в освіті як предмет філософського аналізу (В. Андрущенко, Б. Братаніч, В. Кремень, А. Субетто, В. Чекмарьова та ін.), маркетинг освітніх послуг з позицій економіки (У. Зіннуров, Н. Литвинова, Т. Оболенська та ін.), маркетинговий менеджмент (П. Бармін, Ю. Васін, В. Владимиров, Г. Єльнікова, О. Касьянова, О. Козлова, О. Телетов,